

lom ledönti a pogány istenek oltárát, nincs többé becsülete a szent fának. Irtja a kérlelhetlen emberi türelmetlenség a szent helyeket: az erdőt, berket és ligetet. Am tanuja lesz a történelem, hogy ha pusztasággá válik a vidék, dühöngni kezd az emberek közt a malária.

Mechmed Ali Egyiptom posványait pompás kertekké alakítja, olajfákkal ülteti tele s Kairót a rettegett pestis elkerüli. Kérdés azonban, hogy eljön-e valaha ily Mechmed Alik újjászületett kertjeibe a régi idők dalos madárseregének és erdei népének elképzeltetlen tömege?

(Folytatása következik.)

Nimród.

Néhány szó az ölyvkérdéshez.

(Folytatás.)

Távesővel tisztán kivehető volt a karmai közt huzelt egér vagy patkány lecsingő farka, egy esetben pedig egy közel 70 cm. hosszú kígyó, mely még vibrált s melyet szorosan a fej mögött, hosszú szalagként tartott karmai között.

Egy másik esetben ismét megfigyeltem egy fészket, 1900 május 21-én. A fészek patakparton lévő óriási bükkön állott, a környéket meglehetősen domináló ponton, de a szomszéd fiatalos fenyőből, melyben tömni való *Picoides tridaetylusokra* és *Picus leucocotusokra* vadásztam, a fészket egész nap szemmel tarthattam.

A hím madár ez esetben reggeli 7 órától d. u. 4 óráig 9-szer fordult csak, meglehetősen egyforma időközökben.

Egészen másképp áll a dolog, ha a tojások kikelnek s helyüket apró, fehérpelyhes ivadék foglalja el, melyeken az anyamadar 3—4 napig, esős, hűvös időjárás esetén egy hétig is még ülve marad.

A fiatalok fokozottan fejlődő étvágya a szülők minden tevékenységét igénybe veszi, még a pihenésre is alig marad idejük a déli órákban.

Ilyenkor az ölyvek táplálkozási viszonya jelentékenyen megváltozik. Az ölyv, ha prédára váró kicsinyei vannak, nem lebeg negyedóra hosszát egy-egy egéryuk fölött, míg az elmenekült lakó megint előhozakodik, hanem minden megkaparítható állatot egyaránt elcsíp, sőt néha erejét meghaladó vállalatokba is bocsájtja.

Ezidőben az ölyvek által okozott kár napirenden van; hanem hogy mekkora a kár, melyet tesz, főlegesen is mondanunk, a költőterület vadállományának bőségétől függ.

Nálunk Erdély keleti részeiben, hol kisebb mezei részeket fás, bozotos területekkel gazdagon váltakoznak s hol a vad megfelelő rejtekhelyet bőségesen talál, a kár legnagyobb %-a apró, még röpülni alig, vagy egyáltalán nem képes madárfiókák pusztításában áll.

A felkeresett fészkek alatt, néha a fészkekben is, a következő madarak maradványait találtam:

Miliaria calandra, *Merula vulgaris*, *Turdus musicus*, *Monticola saxatilis*, *Saxicola oenanthe*, *Lullula arborea*, *Galerita cristata*, *Alauda arvensis*, *Pratincola rubetra*, *Emberiza citrinella*, *Anthus arboreus* és egyetlen egy esetben *Cuculus canorus* is.

Mindannyija hasznos, feltétlenül kímélendő madár, melyeknek pusztítása által az ölyv határozottan káros.

Am senki se higgye, hogy az ölyv kicsinyeit kizárólagosan madarakkal táplálja. Nem; jelentékeny mennyiségben fogyasztja az egereket, poczkokat, hörcsögöt, néha a mókust is elcsipi s fészékében már a *Myoxus avellanarius* levált farkbőrére is akadtam.

A kicsinyek hányadékában békamaradványok is vannak, sőt kitollasodott fiainak a kígyókat is szívesen hordja.

A fészkekből kiszállott fiatalok még 5—7 napig a szülők vezetése alatt maradnak, míg kellően megtanulják az önálló élelemszerzés módjait.

Rendesen tücsök- és szöcskefogáson kezdik s végzik az egéren, a többire azután megtanítja őket a viszontagságos élet.

* * *

Az előrebocsátottakat egybevetve, levonhatjuk a következtetéseinket.

Az ölyv, a költési időt kivéve, ezidőszert határozottan hasznos s így kímélendő madár.

Hasznos pedig azért, mert a békák, gyíkok s fiatal éneklő madarak pusztítása által okozott kár legfőlegesen csak $\frac{2}{5}$ -ét semmisíti meg annak a haszonnak, melyet az apró rágcsálók, tojás- és madárpusztító kígyók túlságos számának korlátozása által hajt.

Azt, hogy itt-ott egy-egy nyulat is közben elcsíp, nem lehet az összesnek terhére írni, mert ha az eseteket az idő és helybeli viszonyokkal egybevetjük, alighanem minden esetben elcsenevészedett, nyomorék, tönkre sörétezett nyulakkal van dolgunk, melyek a létért való küzdelemben amúgy is bizony veszve vannak. Az ilyenek, ha ki is kerültek a fegyverhalált, előbb-utóbb elpusztulnak, kóbor ebek, macskák, rókkák, sasok, hollók vagy héják körmei közé jutnak.

Miért rójuk fel hát oly túlságos szigorral az ölyveknek, ha ezeket az élőhalott állatokat szenvedéseiktől megszabadítjuk.

Egész határozottsággal állíthatom, hogy az ölyv egészen fejlett, ép nyulat nem képes elcsípni. Nézzük csak a lábak strukturáját; a csüd jelentékenyen vastag, de a lábujjak és karmok rövidek, ez utóbbiak sok esetben kopottak is s ha csak az Astur palumbarius-éival hasonlítjuk is össze, azok mögött messze elmaradnak.

Ha csak lábait hasonlítjuk is össze e két madárnak, megközelítőleg helyes fogalmat alkothatunk magunknak életfentartási viszonyaikról. Az ölyv kicsiny, rövid ujjai inkább szolgálnak arra, hogy apró emlősöket, békákat stb. ejtsen velük zsákmányul, mint a héja lábai, melynek aránylag hosszú ujjain ülő nagy, sarlóidomú karmai, mint megannyi gyilok hatolnak egyszerre a megragadott állat testébe.

Méreteik is nagyon elütők, hisz a héja majdnem kétakkora felületen képes megragadni zsákmányát, mint az ölyv.

S lám, mennyire megfelel e lábalkat táplálkozási viszonyaiknak; míg az ölyv az előzőkben felsorolt állatokat pusztítja, addig a héja galambokat, vadréczéket (*Querquedula circia* és *crecca*), tyúkokat, különösen pedig a foglyokat és nyulakat, minden tekintet nélkül korukra.

Szükségesnek tartom kiterjeszkedni arra is, hogy mi az oka annak, hogy a Buteo vulgarist oly sok nyúl, fogoly és fáczánrablással vádolják.

1896 márczius 19-én fegyverrel a vállamon elindultam a Csanád-pitvarosi határba, hogy ornithologiai megfigyeléseket tegyek, nevezetesen, hogy az újonnan érkezett vándormadarakat följegyezhessem.

Ezt az útát csaknem naponta megtettem.

A mezőhegyesi határárokhoz érve, egy akáczbokor tetején pihenő, sötét madár vont a magára figyelmemet.

Holló a vidéken nem lévén, ragadozó madárra gondoltam legott.

Hosszas teketória után sikerült belopnom annyira, hogy egy szem söréttől koponyán találva, alázuhant.

Már esése közben felismertem benne a szerencsétlenül járt ölyvet.

Pillanatra megbántam, amit tettem, midőn épen velem szemben a nád széléről, alig pár méternyiről, nagy zörgéssel egy fekete madár czihelődik elé a lövés hangjára s ellenkező irányban menekülni iparkodik.

Természetesen utána lőttem, de a lövés a nagy távolság miatt nem talált.

A nád szélére szökve, alig vártam pár másodpercig, a madár megfordult s körülbelül 30 méter magasban engem nem is sejtve, egyenesen fölőlem került.

Ismét lőttem s a madár szárnyaszegetten hullott alá. A lelőtt madár a *Circus aeruginosus* egy hatalmas tojópéldánya volt.

A madarat jól ismerve, érthető kíváncsisággal kerestem meg a helyet, ahonnan kiszállott.

Kíváncsiságom jobban ki lett elégítve, mintsem remél-

tem volna. A nád között egy nagy, hasas nyúl feküdt, még jóformán melegen. Csupán első jobb lapoczkájáról s nyakáról volt leéve a hús.

Egyik madárral sem lévén valami különös czélem, mindkettőt ott helyben zsebkéssel fölbontottam.

A Circus begyében megtaláltam a nyúl összes hiányzó részeit, karmai és lábujjai telve vértől átívódott szörpamattokkal. Az ölyv begye üres, gyomrában 2—3 béka s 1 egér maradványai; lábak tiszták.

Kétségtelen, hogy a nyulat nem az ölyv, hanem a Circus fogta meg.

Tekintettel pedig, hogy az ölyvnek egész begye üres volt, az is bizonyos, hogy nem pihenésből, hanem számításból ült a bokron. Látva ugyanis az elejtett prédát, várta, míg a Circus jóllakik, tudva, hogy ott neki is marad bőven.

Es ez határozottan így is történt volna. Már most, ha ez az ölyv szőröstől-bőröstől elfogyasztva a maradékot, jólakva kerül a puskacsó elé s hasonló vizsgálatnak veti alá valaki, nevére lesz írva a nagy bűn: nyulat evett!

Vagy vegyük az alföldi részeken annyira divatosá vált hajtó- és körvadászatokat; hány és hány nyúl meg fogoly menekül meg tört lábbal, szárnyal, ami már a vadászra nézve amúgy is el van veszve. Ezeknek biztos sorsuk, ha előbb, ha utóbb, a kérlelhetlen pusztulás.

Részemről határozottan indokoltnak látom azt a föltevést, hogy valahányszor fogoly- és nyúlpusztító ölyvekről van szó, a kár mindig mint ilyen bírálendő el.

Másfelől alapos okom van hinni, hogy a megfigyelések alaposága igen sok esetben kétségbe vonható.

A ragadozó madarak (kivéve az Astur palumbariust és nisust) ritkán rabolnak az ember közvetlen közelében s épen azért az ilyen eseteknek rendszerint csak jelentékenyebb távolságból lehetünk szemtanúi.

Az egerészó ölyv testméretei miatt könnyen összetéveszhető más ragadozó madarakkal is, így a Pernis apivorus L. fiatal és tojó példányaival, az Astur palumbarius fiataljaival, a Milvus aterrel is, de egyetlen egygyel sincs oly sok közös vonása, mind morphologiai, mind biologiai tekintetben, mint a télen nálunk időző Archibuteo lagopuszal, a hólyvvel.

Néha még a szakavatott szemnek is dolgot adnak, míg a szárnycsapásokból, a röpülésből, a fark, szárnyak stb. arányából helyesen következtetni lehet; mit tegyen hát a laikus, kinek tudáshiánya miatt mindezt egybevetni nem áll módjában?

Es épen ez az oka, hogy mindenben az ölyv a bűnbak. 1900. év január havában kisebb társasággal vadászni voltunk. Alig 3 újjnyi hó fődte a földet. A kutyák az erdőn rókát hajtottak; a hajtás után egyik vadász nagy érdeklődéssel beszélte el a jelenetet, melynek szemtanúja volt.

A hajtás elől egy nyúl ugrott meg az erdőszélel s az erdőből egyenesen kiváltva, a völgyön át a szemközti pusztá domboldaldnak tartott. A völgyben folydogáló patakig érve, egy „ölyv“ röpült vele szembe s kinyújtott lábaival a nyúl fejét meg akarta fogni, közben szárnyaival jobbról-balról nagy ütéseket mérve rá.

A nyúl leült, majd felugorva, első lábaival mérgeesen a madár felé ütött; így sikerült azután valami 600 lépésre elmenekülnie, de a támadás folyton ismétlődött s mindig elülről, míg a domb tulsó oldalára jutottak.

A következőket, fájdalom, nem láthatta.

(Folytatása következik.)

Dobay László.

A vadtenyésztésről.

Nagyon életrevaló eszmét pendített meg gy. Takáts Gyula úr a „Budapesti Hirlap“ ez év márczius 9-iki számában, midőn a parlagon heverő vadtenyésztésünk fellendítésére hívja fel az érdekeltek, de kiváltképp az illető szakminister figyelmét.

A meglevő tőkéknek egyetlen ága sincs oly mostoha körülmények között, mint épen a vadtenyésztés, pedig ma, midőn a sport e nemét oly széles körben üzik, nagyon is megérdemelné, ha több gond fordíthatnák rá. Hisz nemcsak a nagyon nehezen hozzáférhető erdőterületeken, de a vasutakhoz közelebb fekvő területeken is nem egy esetet tudok, hogy a bérbeadott vadászati jog jóval felülmúlja azt a jövedelmet, mit az erdőgazdaság termékei hoznak. Vajjon miért ne kövessünk el mindent, hogy ez a fölkapott jövedelmi forrás lehetőleg ki ne használtsassék? Most is — dacára a jelenlegi mostoha viszonyoknak — nagyon sok külföldi sportsman jön be hozzánk, hogy itt vadászterületet béreljen s kész gyakran oly magas bért fizetni egy jobb fővadterületért, aminőről álmodni sem mertünk. Pedig az illetőnek legtöbb esetben először is az elhanyagolt vadállományt kell gondozni, etetőket, szókat felállítani, cserkészutakat létesíteni s ami a fő, a dúvadakat kiirtani. Hát még mily árt fizetnének ezek az urak, ha tudnák, hogy nem nekik kell a kezdet nehezségeit leküzdeni, hanem egy minden tekintetben rendben levő vadászterületbe léphetnek. Vajjon mily árt fizetnének egy-egy mármárosi területért, ha tudnák, hogy a gondozott és féltett vadállományt nem fogják a dúvadak megtizedelni. Biztosak lehetünk, hogy ha ezek a jelenleg csak nehezen hozzáférhető erdőterületek, melyeknek termékei most úgyszólván alig értékesíthetők s alig adnak valami jövedelmet, megfelelő közlekedési utakkal láttatnak el, nemcsak erdei termékeink értéke emelkednék, de vadtenyésztésünk is könnyebben fellendülne.

Nagyon helyesnek tartom Takáts úr czikkében a bikák kímélését és ép ez okból nem találok indokoltnak — sajnos, a törvény által is védett ama lehetőséget — hogy a bikák épen a bőség idején lövessenek.

A törvény párzás és költés idején — a dúvad kivételével — mindennemű vad védelméről gondoskodik, csupán a fővad, a nemesvad nem részesül e védelemben. Vajjon miért? Vajjon itt ellentétes okok állanak fenn? S mik azok?

De álljunk meg e pontnál s mit látunk? Azt, hogy épen a legszebb, a legerőteljesebb példányok — tehát amelyeknek a tenyésztésre épen a legfőbb szerepük van — kerülnek legelőbb terítékre s az árván maradt tehén csapat kénytelen legtöbbször egy fejletlen, satnya bikával beérni. Vajjon helyes ez? Én nem tartom annak! Lövessék a bika akkor, midőn az üzekedés be van fejezve, tehát midőn tulajdonképeni rendeltetését hosszabb időre bevégezte.

Csupán a sutavad lövetését illetőleg vagyok más véleményen, mint Takáts úr, amennyiben ezt a passzust odamédosítanám, hogy a meddő és vén tehének ne kíméltessenek, mert ezek csak elvonják a fiatalabb, a tenyésztésre sokkal alkalmasabb sutáktól a bikákat és kimerítik azokat. Ezek már kétségtelen hátrányára vannak a tenyésztésnek s nagyon helyes lenne, ha ezeket elpusztíthatnánk, mielőtt a bőség — azaz a párzás — ideje bekövetkeznék. Ezáltal elérnénk azt is, hogy a megmaradt fölösszámú tehének közül épen azokat lehetnének le, melyek a tenyésztésre nem kívánatosak, a bikák pedig nem merülnének ki annyira. Magam is nem egyszer láttam már 15—20 drb szarvaszehenet egyetlen bika társaságában s az is mily hitvány volt! Persze, mert hatalmas elődei — bizonyára már a bőség kezdetén — terítékre kerültek.

Tessék most már elképzelni az ivadékok! Bizony nem lehet csodálkozni, ha a szarvasállomány sok helyütt — hol a helyes arány nincs betartva — évről-évre úgy testre, mint agancsra satnyul.

Helyesen teszi Takáts úr, amidőn e kérdés megoldását a minister figyelmébe ajánlja, bár a jövedelmező ág orvoslását én egyedül a vadászati törvény revíziójában látom.

Mátray Gyula.